

Сергій СИДОРЕНКО,
проректор з науково-педагогічної роботи (міжнародні зв'язки)
НТУУ КПІ ім. Ігоря Сікорського,
член-кореспондент НАН України;

Богдан ДУДА,
керівник секретаріату ректорату НТУУ КПІ ім. Ігоря Сікорського,
директор Центру незалежної акредитації інженерних програм

ФОРУМ РЕКТОРІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Анотація. У статті йдеться про черговий Форум ректорів вищих технічних навчальних закладів України та Польщі, що відбувся в КПІ ім. Ігоря Сікорського. Очільники вищих технічних навчальних закладів України і їхні колеги з Польщі на Форумі розглядали стан, можливості та перспективи розширення співпраці, спільні проблеми української і польської вищої технічної освіти та шляхи їх подолання. Результатом роботи Форуму стали рекомендації, прийняті учасниками, що сприятимуть подальшому розвитку освітнього і наукового співробітництва, принесуть користь всій системі вищої технічної освіти України та Польщі.

Ключові слова: Форум, Україна, Асоціація, Польща, освіта, наукове співробітництво.

Асоціація ректорів вищих технічних навчальних закладів України створена у червні 1999 року як загальноукраїнська громадська організація, що об'єднує на добровільних засадах ректорів, керівників інших профільних організацій і покликана сприяти розвитку технічної освіти, відстоювати та виконувати інші завдання, що визначені її статутом.

Членами асоціації є ректори 54 технічних університетів, академій з усіх областей України, що є вагомою часткою технічного навчально-наукового потенціалу держави. Асоціація є авторитетним громадським об'єднанням, визнаним за своїм впливом державними, урядовими, промисловими і бізнесовими структурами – національними і міжнародними.

Делегація ректорів вищих технічних навчальних закладів Республіки Польща покладають квіти до пам'ятника професору Войцеху Свентославському – видатному випускнику КПІ (1906), який згодом став ректором Варшавської політехніки (1928–1929), міністром вищої освіти Польщі (1935–1939), був двічі номінований на Нобелівську премію

Members of delegation of rectors of Higher Technical Educational Institutions of the Republic of Poland lay flowers to the monument to professor Wojciech Świątosławski – a prominent graduate of KPI University (1906), who lately became Rector of Warsaw University of Technology (1928–1929), was a Minister of Higher Education of Poland (1935–1939), and was twice nominated for the Nobel Prize

Важливим результатом діяльності Асоціації є розробка організаційних, методичних, структурних заходів щодо входження України в загальноєвропейське освітнє середовище. Вагомим є внесок Асоціації в розробку освітньо-кваліфікаційних програм рівнів бакалавра та магістра, в реформування освіти із введенням двоступеневої підготовки фахівців.

Асоціація взаємодіє з Міністерством освіти і науки України за всіма аспектами вищої технічної освіти, зокрема – з імплементації положень Закону України «Про вищу освіту».

Важливим результатом діяльності Асоціації є кардинальна зміна участі вищих технічних навчальних закладів України в проведенні наукових досліджень. Ця робота ведеться спільно з Національною академією наук України.

Асоціація співпрацює з провідними підприємствами, що дозволило окреслити велике коло спільних проблем щодо вищої технічної освіти:

- мотивація підприємств у підготовці фахівців середньої ланки та вищої категорії;

- підвищення ролі «дипломованих інженерів»;
- необхідність створення конкурентних засад серед фахівців вищих технічних навчальних закладів, тобто введення в практику ринку праці дипломів бакалаврів і магістрів не загального державного зразка, а конкретного навчального закладу;
- відновлення практики профільних кафедр на підприємствах та в установах НАН України, проведення там практичних занять і лабораторних робіт;
- залучення підприємств до формування навчальних планів;
- інші напрями.

У жовтні 2007 року створено і затверджено Міністерством освіти і науки пілотний проект «Дослідницький університет Національний технічний університет України «КПІ». Цьому передувала важлива робота щодо зміни нормативної бази: Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про науковий парк «Київська політехніка». Введені в дію Положення про магістратуру, організацію працевлаштування, програма «Майбутнє України», положення про рейтинг науково-педагогічного працівника, про порядок проведення комплексного моніторингу якості підготовки фахівців, про об'єкти права інтелектуальної власності, підвищення кваліфікації керівного складу та інші документи. Практично завершено об'єднання єдиного інформаційного простору для закладів освіти, науки та інновацій України і інтеграція його до Європейської науково-освітньої інформаційної мережі GEANT-2.

Асоціація ректорів вищих технічних навчальних закладів України співпрацює в рамках відповідних договорів з НАН України, Українським союзом промисловців і підприємців, міжнародними навчально-науковими центрами ЮНЕСКО, Радою університетів Причорноморського регіону (BSUN), який об'єднує 116 університетів з 11 держав тощо.

Співпраця Асоціації ректорів вищих технічних навчальних закладів України з Конференцією ректорів польських технічних університетів Республіки Польща розпочалася після підписання у 2008 році «Загального порозуміння».

У листопаді 2014 року у Львівській політехніці учасниками Українсько-Польського Форуму Асоціації ректорів ВТНЗ України та Конференції ректорів технічних університетів Республіки Польща «Технічна освіта – для майбутнього Європи» було прийняте спільне рішення – європейська акредитація інженерної освіти є одним із головних пріоритетів українського науково-освітнього співтовариства. Для забезпечення незалежного оцінювання якості інженерної освіти в Україні та на виконання рішення Українсько-Польського Форуму у листопаді 2015 року Асоціацією було засновано Центр незалежної акредитації інженерних програм (ЦНАІП).

Із вітальним словом на церемонії відкриття Форуму виступила міністр освіти і науки України Лілія Гриневич

Lilia Hrynevych, Minister of Education and Science of Ukraine, delivered the words of greeting during the opening ceremony of the Forum

У 2013 році Асоціація ректорів вищих технічних навчальних закладів України ініціювала розробку нового Закону України «Про вищу освіту», який у 2014 році було прийнято і введено в дію. Згідно з цим Законом університети отримали автономію. Тепер вони самі створюють внутрішню систему оцінки якості освітньої діяльності, мають можливість застосувати способи акредитації: чи в Національному агентстві із забезпечення якості вищої освіти (тобто фактично в державній системі), чи через недержавні організації. Саме такою недержавною організацією з питань оцінювання якості інженерних програм і є Центр незалежної акредитації інженерних програм, який розпочав свої контакти з європейськими агенціями гарантування якості вищої освіти: з Європейською асоціацією гарантій якості вищої освіти ENQA, з Мережею агентств гарантій якості вищої освіти Центральної та Східної Європи CEENQA, з Міжнародною організацією інженерної педагогіки IGIP, з Європейською мережею з питань акредитації інженерної освіти ENAEE, з Європейською федерацією національних інженерних асоціацій (FEANI), з Агентством акредитації програм у галузі машинобудування, інформатики, комп'ютерних, природничих наук і математики ASIIN, з Європейською акредитаційною комісією технологічних університетів KAUT в Польщі.

*Вітальне слово першого заступника Голови
Верховної Ради України Ірини Герашченко*

*Greeting words of the First Deputy Chairman of
the Verkhovna Rada of Ukraine Iryna Herash-
chenko*

У разі членства України в профільних європейських та світових системах акредитації інженерної освіти на кшталт ENAEE та International Engineering Alliance Washington Accord (IEA WA) процедура визнання еквівалентності дипломів різних країн може бути значно спрощена та прискорена.

У лютому 2016 р. ЦНАІП подав заявку до ENAEE щодо входження Центру до складу членів ENAEE. Вже у листопаді 2016 року Генеральна асамблея ENAEE на своєму засіданні прийняла ЦНАІП як Асоційованого члена. Це перший крок. Наступні – наблизитимуть до досягнення стратегічної мети – стати повноправним членом ENAEE та отримати право видавати європейські сертифікати EUR-ACE для українських інженерних програм, створюючи національну незалежну систему європейської акредитації інженерних програм.

У зв'язку з цим у січні 2017 року Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» виборів можливість брати участь у виконанні проекту «Вдосконалення системи оцінювання та забезпечення якості інженерної освіти» в рамках «Програми розвитку лідерського потенціалу університетів України», що підтримується Британською Радою в Україні.

Проект спрямований на гармонізацію наявних в Україні інженерних освітніх програм з європейськими стандартами вищої інженерної освіти через подальший розвиток на базі КПІ ім. Ігоря Сікорського Центру незалежної акредитації інженерних програм. Проектом передбачено розробку рекомендацій з організації функціонування системи оцінювання і забезпечення якості вищої інженерної освіти з погляду впровадження європейських стандартів та їх подальшої реалізації в Україні.

Одним із головних питань у роботі над проектом є ознайомлення з системою акредитації інженерної освіти у Великій Британії.

У лютому 2017 року було подано проектну заявку в рамках конкурсу програми ERASMUS+, (KA2. Capacity Building), спрямовану на розвиток національних установ, які відповідатимуть за забезпечення якості інженерної освіти в Україні, Грузії та Азербайджані як країнах Східного партнерства.

Торік у КПІ ім. Ігоря Сікорського відбувся черговий Форум ректорів вищих технічних навчальних закладів України та Польщі. Майже 50 очільників вищих технічних навчальних закладів України і понад 40 їхніх колег з Польщі упродовж двох днів розглядали стан, можливості та перспективи розширення співпраці, а також спільні проблеми української та польської вищої технічної освіти та шляхи їх подолання.

Ці українсько-польські освітні зустрічі у Києві – наймасштабніші з подібних подій. Вони були організовані за підтримки Міністерства науки і вищої освіти Польщі, Міністерства освіти і науки України та за активної участі Фонду розвитку системи освіти Республіки Польща, Національного координаційного центру Польщі «Горизонт-2020», Національних ERASMUS+ офісів Польщі і України, Асоціації ректорів ВТНЗ України, Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та Польського освітнього фонду «Перспективи».

В рамках Форуму відбулося спеціальне спільне засідання Асоціації ректорів ВТНЗ України та Конференції ректорів технічних університетів Республіки Польща «Проривні проекти міжнародного співробітництва технічних університетів України і Республіки Польща в науці, технологіях і інновації: університетський супутник, авіакосмічні технології, кібербезпека та фізична ядерна безпека, чиста вода, відновлювальна енергетика».

Участь у церемонії відкриття Форуму взяли перший заступник Голови Верховної Ради України Ірина Геращенко, Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич, народний депутат України, перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Олександр Співаковський, народний депутат України, голова підкомітету з питань регіонального та транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції, співголова групи з міжпарламентських зв'язків з Республікою Польща Оксана Юринець, Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Польща в Україні Ян Пекло, голова Національної ради науки і освіти Республіки Польща Єжі Возницький, президент Конференції ректорів академічних шкіл Республіки Польща, ректор Варшавської політехніки Ян Шмідт, голова Конференції ректорів технічних університетів Республіки Польща, ректор Гірничо-металургійної академії імені Станіслава Сташиця в місті Кракові Тадеуш Сломка, директор Національного контактного пункту програми Horizon 2020 в Польщі Зигмунд Красінський, президент Польського освітнього фонду «Перспективи» Вальдемар Сівінський.

«Ви формуєте еліту країн. Тих, хто стане драйвером їх інноваційної економіки. І те, що ми зараз гуртуємося і об'єднуємося, виявом чого є і цей Форум, – це ще одне свідчення того, наскільки Україна потрібна Польщі, а Польща – Україні, – наголосила, вітаючи учасників і гостей форуму,

Церемонія відкриття форуму: спільне фото на згадку в залі засідань Вченої ради КПІ ім. Ігоря Сікорського

Forum opening ceremony: commemorative group photo in the conference hall of the Scientific Board of Igor Sikorskyi Kyiv Polytechnic Institute

Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич. – Ми дуже добре усвідомлюємо нині, хто є для України партнером, чи навіть не партнером, а справжнім другом. І тому для нас надзвичайно важливо вибудувати між різними професійними спільнотами наших країн тісну співпрацю, яка буде плідною та результативною для обох сторін. Гадаю, що співпраця між технічними вишами в усіх сферах є ще одним, дуже міцним мостом між нами».

Атмосфера засідань сприяла не лише ефективному пошуку шляхів подолання спільних проблем, а й налагодженню безпосередніх контактів між університетами. В ході круглого столу, присвяченого питанням європейської акредитації інженерної освіти, сертифікації інженерів і рейтингуванню навчальних програм, було підписано угоди про порозуміння між Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та Познанським університетом технологій, між Державним вищим навчальним закладом «Національний гірничий університет» (м. Дніпро) і Познанським університетом технологій.

У доповіді на Форумі від імені КПІ ім. Ігоря Сікорського «Курс на глибоку інтернаціоналізацію університету» було підкреслено, що інтернаціоналізація та її наступна фаза – глобалізація системи вищої освіти – одна з визнаних домінуючих тенденцій у цій сфері. Інтернаціоналізація –

це процес, що охоплює освітню складову та академічну мобільність, наукову діяльність у формі міжнародних проектів, інформаційно-рекламну діяльність з інтернаціоналізацією офіційних веб-ресурсів університету, окремі аспекти фінансування, зв'язки з випускниками та іноземними студентами. Процеси інтернаціоналізації мають чотири основні складники.

Перший складник інтернаціоналізації – міжнародні відносини, співпраця, перемовини. Досвід КПІ ім. Ігоря Сікорського полягає в тому, що завдяки цьому вибудовано нову модель взаємодії з транснаціональними компаніями, в основі якої – цільова підготовка нового покоління фахівців за навчальними програмами, розробленими за участі цих компаній, її інтеграція з науковою роботою студентів задля створення технологій, затребуваних на глобальних ринках.

Університет продовжує розвивати нові маркетингові стратегії і плани міжнародної співпраці, шукає напрями, за якими факультети, інститути й кафедри можуть запропонувати свої освітні і науково-технічні сервіси, і на цій основі виходити на переговори з провідними транснаціональними компаніями світу. Наприклад, із 200 транснаціональними компаніями, які увійшли до списку FORBES–2000 (2016 року) і заявляють про великі витрати на науку й освіту. У 2016 році розроблено також інші маркетингові пропозиції щодо виходу на нові освітні ринки. За цими пропозиціями КПІ працював з Індією, Єгиптом, Туреччиною, Китаєм, Нігерією.

Другий складник інтернаціоналізації – посилення зовнішньоекономічної діяльності.

На допомогу в розгортанні зовнішньоекономічної діяльності підрозділів 2016 року видано 10 Інформаційних бюлетенів з аналізом міжнародних ринків освітніх послуг у регіонах світу; розроблено ліцензійні угоди щодо порядку виплати винагороди за використання бренда КПІ в розмірі 15%; вперше для університетів України сформовано модель міжнародного експорту освітніх послуг українським ВНЗ за схемою франчайзингу, яка закріплена як право КПІ на об'єкт інтелектуальної власності.

Надходження від усіх видів зовнішньоекономічної діяльності в 2016 році, включаючи індивідуальні гранти, участь у міжнародних конференціях тощо, склали 11% від запланованого на зазначений рік бюджету університету, що перевищує показник 7%, який треба було досягти згідно з Планом дій на виконання Стратегії розвитку міжнародної діяльності на 2012–2020 рр.

Але з 38 видів зовнішньоекономічної діяльності, дозволених законодавством України, лише 11 використовуються і дають сьогодні прибуток університету. Університет ще не є привабливим для зовнішнього споживача, і тому треба розробити сучасну модель надання послуг університету як товару:

На фото (зліва направо): голова Конференції ректорів технічних університетів Республіки Польща, ректор Гірничо-металургійної академії імені Станіслава Сташиця в місті Кракові Тадеуш Сломка; Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Польща в Україні Ян Пекло; радник Посольства Республіки Польща в Україні Емілія Ясюк; ректор КПІ ім. Ігоря Сікорського Михайло Згуровський

On photo (left to right): Head of the Conference of Rectors of Technical Universities of the Republic of Poland, Rector of AGH University of Science and Technology in Krakow city, Tadeusz Słomka; the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Poland to Ukraine Jan Piekło; Counsellor of the Embassy of the Republic of Poland in Ukraine Emilia Jasiuk; Rector of Igor Sikorskyi Kyiv Polytechnic Institute Mykhailo Zhurovskyi

ни, «Англійська мова для університетів»; проекти ЕРАСМУС+ «Гарантії якості вищої технічної освіти для країн Східного партнерства» за участю консорціуму університетів Португалії, Італії, Польщі, Грузії, Азербайджану, України.

Третій складник інтернаціоналізації – діяльність з метою посилення позицій університету в міжнародних рейтингах. У КПІ міцні позиції за такими параметрами: кількість студентів, що навчаються за обраними рейтингом Quacquarelli Symonds напрямками (65,9%); оцінка роботодавців (17,5%); оцінка академічних експертів інших університетів та інститутів НАН України (19,1%). Говорить за себе й інтегрована оцінка – загальний рівень у 23% від лідера – Массачусетського технологічного інституту. Ця оцінка і визначає, наскільки КПІ може вважати себе «університетом лідерського типу».

Четвертий – посилення міжнародної компоненти за всіма напрямками діяльності університету. Керівництво КПІ дійшло висновку, що треба сформувати координаційну групу з представників усіх департаментів і центральних структур університету для посилення міжнародної складової в діяльності університету.

сформувати широку комерційну пропозицію; забезпечити конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг у конкретних регіонах світу; створити та супроводжувати діяльність спільних освітніх структур за кордоном; вести аудит факторів, що визначають ефективність зовнішньоекономічної діяльності; розвивати нормативно-методичний супровід міжнародної сфери; і на цій основі – розширювати спектр міжнародних перемовин.

Щоб наблизити організацію міжнародної діяльності до моделей провідних університетів світу, КПІ ініціював проекти зі структурно-організаційної перебудови системи менеджменту міжнародної сфери. Це проекти за Програмою Британської Ради розвитку лідерського потенціалу університетів Украї-

Міжнародна діяльність для вищого навчального закладу сьогодні – це важливий напрям розвитку, що забезпечує авторитетний статус та високі позиції у світових рейтингах, конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг, розширює ресурсну базу науково-технічних досліджень, надає фінансову стійкість та автономію.

Систематична інтеграція міжнародного аспекту в освітньо-наукову діяльність університету, за якого цілі і механізми організації надання послуг набувають міжнародного значення, є процесом його інтернаціоналізації. Результатом має стати перетворення національного ВНЗ в інтернаціональний.

Глибока інтернаціоналізація для університетів означає посилення міжнародної компоненти в усіх складових діяльності, вихід на організацію досліджень і технологій навчання для підготовки фахівців, конкурентоспроможних на світових ринках праці, реформування за моделлю сучасного технічного університету лідерського типу, набуття репутації високорейтингового університету за міжнародно визнаними критеріями і забезпечення – в результаті – зростання економічних показників.

У такому контексті зовнішньоекономічна діяльність як складник міжнародної діяльності, що має на меті в тому числі отримання конкретних переваг у вигляді соціального та економічного ефекту від реалізації освітніх та науково-технічних послуг університету за кордон зарубіжним партнерам, набуває особливого значення. При цьому найперспективнішими є експорт освітньо-наукової продукції та послуг іноземному споживачеві, що може реалізовуватися різними шляхами: участь в інфраструктурних грантових проектах з метою структурно-організаційної перебудови системи менеджменту міжнародної сфери в університетах, зокрема зовнішньоекономічної діяльності; активізація конструктивної взаємодії університетського сектору з міжнародними компаніями – представниками індустрії та бізнесу, їх залучення до участі у спільних освітніх проектах; розширення портфелю освітніх та науково-технічних послуг КПП для іноземного споживача, зокрема й впровадження інноваційних освітніх продуктів спільно з іноземними університетами-партнерами; формування моделей здійснення зовнішньоекономічної діяльності як сукупності експортно-імпорتنих операцій освітніх та науково-технічних послуг та продуктів університетів, їх адаптація до національних реалій функціонування економіки, освіти, науки та особливостей законодавчої бази; ініціювання створення спільних освітніх структур за кордоном з іноземними партнерами.

Стислий обсяг статті не дає змоги детально висвітлити всі напрями та складники інтернаціоналізації університету. Головне завдання щодо поєднання вказаних складників інтернаціоналізації в єдину міжнародну систему роботи має виконати координаційна робоча група з посилення процесів інтернаціоналізації університету.

Завершився Українсько-Польський Форум ректорів технічних університетів України і Республіки Польща великим концертом «Варшава у Києві» у Центрі культури і мистецтв КПІ ім. Ігоря Сікорського. Участь у ньому взяли найкращі художні колективи польських та українських університетів. А спеціальним гостем концерту стала співачка Каця Мошь (Kasia Moś), яка у 2017 році представляла Польщу в фіналі пісенного конкурсу «Євробачення».

Результатом роботи Форуму стали рекомендації, прийняті учасниками восьми «круглих столів», що сприятиме подальшому розвитку освітнього і наукового співробітництва, принесе користь усій системі вищої технічної освіти України і Польщі.

Serhii SYDORENKO,

*Vice-Rector on Scientific and Pedagogical Work (International Relations),
Corresponding Member of NAS of Ukraine;*

Bohdan DUDA,

*head of the rector's office secretariat,
Director of the Independent Accreditation Centre for Engineering Programs*

RECTORS' FORUM OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE AND POLAND

Abstract. The article discusses activities of the regular Rectors' Forum of Higher Technical Educational Institutions (HTEI) of Ukraine and Poland held at Igor Sikorskyi Kyiv Polytechnic Institute. It analyses the role of the Association of Rectors of Higher Technical Educational Institutions of Ukraine established in June 1999. The Association involves the best part of Ukraine's academic and research potential. Heads of higher technical educational institutions of Ukraine and their colleagues from Poland examined at the Forum the condition, opportunities and prospects of expanding cooperation, common challenges of Ukrainian and Polish higher technical education and ways of their resolving. Within the framework of the Forum, a special joint meeting of the Association of Rectors of HTEI of Ukraine and conferences of rectors of technical universities of the Republic of Poland took place. As a result of the Forum, there were outlined recommendations concluded by the participants, which would contribute to further development of academic and research cooperation as well as bring benefit for the whole system of higher technical education in Ukraine and Poland.

Keywords: Forum, Ukraine, Association, Poland, education, scientific cooperation.